

Ikäihmisten perhehoidon myöntämisperusteet

Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitus 14.11.2022, § xx

Tiivistelmä

Tässä ohjeessa määritellään ikäihmisten perhehoito, joka on omaishoidon lisäksi yksi vaihtoehto palvelujen järjestämiselle. Ikäihmisten palveluiden tarve ja käyttö kasvaa sitä mukaa kuin heidän osuutensa yhteiskunnassa kasvaa. Pohjanmaalla oli vuonna 2020 yhteensä 41 135 henkeä, jotka olivat täyttäneet 65 vuotta, mikä on 23,4 % koko väestömäärästä. Väestöennusteiden mukaan 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa 27 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Haasteena on uusien toimintamallien kehittäminen sekä palvelutuotannossa että palvelurakenteessa.

Perhehoito on hoitomuoto, jolla parannetaan ikäihmisten mahdollisuutta asua kotona. Se on vaihtoehto ikäihmisille, jotka tarvitsevat enemmän palveluita kuin mitä kotihoito pystyy tarjoamaan, mutta joille tehostettu palveluasuminen on liian raskas hoitomuoto asiakkaan tarpeeseen nähden. Perhehoidon tavoitteena on antaa asiakkaalle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan. Perhehoito järjestetään perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Ohjeessa kuvataan tarkemmin muun muassa se, miten perhehoito toteutetaan, korvausperiaatteet, perhehoitajan asema sekä tuen muodot. Ohjeen tarkoituksena on luoda Pohjanmaan hyvinvointialueelle toimintamalli ikäihmisten perhehoidon toteuttamiseksi.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
Johdanto	5
1. Ikäihmisten perhehoito	5
1.1 Perhehoidon määrittely ja tavoite	5
1.2 Perhehoidon muodot	5
1.3 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero.....	6
1.4 Perhehoidon järjestäminen	6
1.5 Säästöstausta	7
2. Perhehoitajaksi hakeutuminen	7
2.1 Prosessi perhehoitajaksi.....	7
2.2 Ennakkovalmennuksen sisältö	8
3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	8
3.1 Perhehoitaja	8
3.2 Perhekoti	9
3.3 Perhekodissa hoidettavien määrä.....	10
4. Perhehoitoon sijoittaminen	10
4.1 Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit	10
4.2 Perhehoitoon sijoittaminen	11
4.3 Ikäihmisen hoiva ja huolenpito perhehoidossa	11
5. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset	12
5.1 Asiakassuunnitelma	12
5.2 Toimeksiantosopimus.....	13
5.3 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus.....	14
5.4 Toimeksiantosopimuksen päättyminen tai irtisanominen	14
6. Perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset	14
6.1 Hoitopalkkio.....	15
6.2 Kulukorvaus	15
6.3 Käynnistämiskorvaus.....	16
6.4 Sijaishoitajan palkkio	16
6.5 Palkkiot ja kulukorvaus perhehoidon keskeytyksen ajalta	16

6.5.1 Perhehoitajan sairastuessa.....	16
6.5.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä	17
6.5.3 Perhehoitajan vapaan ajalta.....	17
6.6 Hoitopalkkio ja kulukorvaus perhehoidon päättyessä	17
6.7 Matkakorvaus	18
7. Perhehoitajan asema	18
7.1 Oikeus vapaaseen.....	18
7.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset	19
7.3 Työttömyysturva	19
7.4 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus	20
7.5 Tietojen saanti.....	20
7.6 Perhehoitajan valmennus, täydennyskoulutus ja työnohjaus	20
7.7 Perhehoitoliitto.....	21
7.8 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	21
7.9 Vertaistoiminta ja mentorointi	21
8. Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen säilyttäminen	21
9. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat	22
9.1 Asiakasmaksut	22
9.2 Asiakkaan hoito perhehoitajan vapaan aikaan.....	23
9.3 Hoidettavan varat ja omaisuusluettelo	23
9.4 Asiakkaan asema	23
9.5 Asiakkaan kuolema perhehoitokodissa.....	24
10. Perhehoidon valvonta ja tuki	24

Johdanto

Tässä toimintaohjeessa kuvataan, kuinka Pohjanmaan hyvinvointialueella toteutetaan ikäihmisten toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Ohjeessa määritellään perhehoito sekä kuvataan muun muassa perhehoidon toteuttaminen, korvauseriaatteet, perhehoitajan asema sekä tuen muodot. Ohjeen tarkoituksena on luoda Pohjanmaan hyvinvointialueelle toimintamalli ikäihmisten toimeksiantosuhteisen perhehoidon toteuttamiseksi sekä kuvata, miten perhehoito toteutetaan. Lisäksi ohjeella halutaan jakaa tietoa kaikille osapuolille: palveluohjaajille, perhehoidossa oleville asiakkaille, heidän omaisilleen ja perhehoitajille. Pohjanmaan hyvinvointialue hyväksyy ohjeen. Perhehoitajille maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten tarkistus tehdään vuosittain lakisääteisten indeksikorotusten mukaisesti (perhehoitolaki 263/2015 § 19).

1. Ikäihmisten perhehoito

1.1 Perhehoidon määrittely ja tavoite

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Sen tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen ja tarpeenmukaiseen hoitoon. Perhehoitoa voidaan järjestää kahdella tavalla: toimeksiantosuhteisesti ennakkovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa tai sopimussuhteisesti yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. **Tässä ohjeessa kuvataan toimeksiantosuhteista perhehoitoa.**

Ikäihmiselle voidaan järjestää perhehoitoa perhehoitajan yksityiskodissa, kun hän tarvitsee pääsääntöisesti paljon tukea, apua ja/tai hoitoa, eikä tule enää toimeen omassa kodissaan toimintakyvyn alenemisen vuoksi. Palvelutarpeen tulee olla vähintään säännöllisen kotihoidon asiakkaan palvelutarve. Perhehoito voi olla vaihtoehto myös silloin, jos arvioidaan, ettei kotona asuminen ole turvallista ja tehostettu palveluasuminen on liian raskas palvelumuoto asiakkaan tarpeeseen nähden. Lyhyt- tai osa-aikainen perhehoito tarjoaa kodinomaisen huolenpidon esimerkiksi omaishoitajan vapaapäivien ajaksi. Osa-aikaista perhehoitoa voidaan myös antaa hoidettavan kotona.

Perhehoidossa kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä huomioidaan turvallisuus. Perhehoidon vahvuuksia ovat jatkuvuus, kodinomainen ympäristö sekä pysyvät ihmissuhteet. Perhehoidon arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat ikäihmisen toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua.

1.2 Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla pitkäaikaista, lyhytaikaista tai osavuorokautista perustuen perhehoidettavan yksilöllisiin tarpeisiin. Perhehoito perustuu aina palvelutarpeen arviointiin ja yksilölliseen hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Toimeksiantosopimuksessa määritellään tapauskohtaisesti perhehoidon muoto ja sen kesto.

Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa jatkuvaa toistaiseksi voimassa olevaa ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa perhehoitajan kodissa. Perhehoito on pitkäaikaista, kun hoitovuorokausia on yli 14 kuukaudessa. Pitkäaikainen, jatkuva perhehoito tarjoaa hoivan, huolenpidon ja asumisen ikäihmisille, jotka eivät enää tukitoimien avulla pysty asumaan omassa kodissaan. Palvelumuotona perhehoito sijoittuu kotihoidon ja tehostetun

palveluasumisen välimaastoon tarjoten myös läsnäolon yöaikaan perhehoitajan kodissa. Se voi myös korvata tehostetun palveluasumisen hoitomuotona.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen perhehoito on lyhytaikaista, tilapäistä tai säännöllisesti tapahtuvaa hoitoa perhehoitajan kodissa. Se voi olla äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa tai intervallityyppistä tilapäishoitoa. Lyhytaikainen perhehoito voi toimia esimerkiksi sairaalasta kotiutuvien jatkohoitopaikkana, intervallihoitopaikkana, hoitopaikkana omaishoitajien vapaiden aikana tai omaishoitajan sairastuessa hoidettavan sijaishoitopaikkana. Lyhytaikainen perhehoito on ympärivuorokautista perhehoitoa, joka kestää enintään 14 vuorokautta kuukaudessa. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoite on tukea asiakkaan kotona asumista ja omaisten jaksamista.

Osavuorokautinen perhehoito

Osavuorokautinen perhehoito on tarkoitettu henkilölle, joka tarvitsee perhehoidon palvelua osavuorokautisesti. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa. Päivällä tapahtuva osavuorokautinen perhehoito on vaihtoehto päivätoiminnalle. Osavuorokautinen perhehoito on päivällä tai illalla tapahtuvaa perhehoitoa, joka on kestoltaan enintään kymmenen tuntia vuorokaudessa.

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito määritellään perhehoidoksi sen ajan vuorokaudesta, kun perhehoitaja vastaa hoidosta. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää esimerkiksi omaishoitajan vapaan järjestämiseksi. Perhehoito asiakkaan omassa kodissa mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan vapaan tilanteissa, joissa hoidettava ei voi tai halua lähteä pois omasta kodistaan. Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito on päivällä tai illalla tapahtuvaa perhehoitoa, joka on kestoltaan enintään kymmenen tuntia vuorokaudessa.

Kiertävä perhehoitaja

Kiertävällä perhehoitajalla tarkoitetaan ennakoivalmennuksen suorittanutta perhehoitajaa, joka toimii vakituisen perhehoitajan sijaisena tämän vapaapäivien aikana tai toimii perhehoitajana asiakkaan omassa kodissa. Perhehoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista tai osavuorokautista.

1.3 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Mikäli henkilön hoitajina toimii oma lapsi, vanhempi, isovanhemmat, sisarukset tai avio- tai avopuoliso, hoito on omaishoitoa.

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona ennakoivalmennuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta. Hoitoa saavalta peritään asiakasmaksu.

Oma lapsi voi hoitaa vanhempaansa perhehoitajana, sillä edellytyksellä, että vanhempi on ennen perhehoitoon siirtymistä asunut toisessa osoitteessa kuin hoitajana toimiva lapsi ja ettei lapsi ole ennen perhehoitajaksi ryhtymistä ollut omaishoitajana.

1.4 Perhehoidon järjestäminen

Pohjanmaan hyvinvointialue on nimennyt perhehoidon koordinaattorin. Perhehoidon järjestämisestä huolehtii perhehoidon koordinaattori yhteistyössä hyvinvointialueen viranhaltijoiden kanssa. Ikäihmisten perhehoidon yhdyshenkilö koordinoi perhehoitajien

rekrytointia ja ennakkovalmennusta sekä vastaa perhehoidon tukemisesta, ohjaamisesta ja valvonnasta. Pohjanmaan hyvinvointialue ylläpitää rekisteriä perhehoitajista rekisteriselosteen mukaisesti. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti, ja Pohjanmaan hyvinvointialue tallentaa perhehoitajasta ja perhekodista seuraavat tiedot:

- Nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite ja mahdollinen perhekodin verkkosivujen osoite
- Kotona asuvat perheenjäsenet (nimi, henkilötunnus, perheenjäsenen tyyppi: puoliso/avopuoliso, lapsi, kotona asuva aikuinen ja onko osallinen perhehoidon toteuttamiseen)
- Perheen terveydentila ja työkyky
- Yleistä tietoa perheestä/perhekodista, esim. sovittu hoidettavien enimmäismäärä, eläimet ja esteettömyys
- Palvelujen saatavuus
- Perhehoidossa olevat asiakkaat
- Tiedot ennakkovalmennuksesta (missä, ajankohta, valmentajat)
-

1.5 Säästötausta

Ikäihmisten perhehoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat seuraavat lait ja asetukset:

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Laki perhehoitolain muuttamisesta (510/2016)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista (1806/2009)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1993 ja 912/1992)
- Hallintolaki (434/2003)
- Henkilötietolaki (523/1999)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Valvira, omavalvontaohjelma
- STM:n opas 2021. Turvallinen lääkehoito.

2. Perhehoitajaksi hakeutuminen

2.1 Prosessi perhehoitajaksi

Perhehoitajaksi haetaan hakemuksella, joka löytyy Pohjanmaan hyvinvointialueen kotisivuilta. Perhehoitajaksi aiakovalta kysytään hakemuksessa muun muassa perhesuhteista, asumisesta, terveydentilasta ja päihteiden käytöstä. Perhehoito yksityiskodissa on koko perheen asia, ja se vaatii käytännössä kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen. Perhehoitoa voi antaa myös yksinasuva ja yksinhuoltaja.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa (perhehoitolaki 263/2015, 6 §).

Uusien perhehoitajiksi aikovien on suoritettava ennakoivalmennus ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa ennakoivalmennuksen järjestämisestä. Hakijan kanssa sovitaan tutustumistapaaminen hakijan kotona, jonka aikana tehdään alkuhaastattelu sekä annetaan lisätietoa perhehoidosta ja valmennuksesta. Valmennukseen osallistuja toimittaa kotikunnasta lausunnon mahdollisista esteistä perhehoitajaksi ryhtymiselle.

Ennakoivalmennus on prosessi, joka koostuu ryhmämuotoisista tapaamisista ja kotitehtävistä. Mikäli perheen ajatuksena on toimia perhehoitoperheenä omassa kodissaan, suositellaan molempien puolisoiden osallistuvan ennakoivalmennukseen. Arviointia henkilön/perheen valmiuksista perhehoitajan tehtävään tekevät henkilöt itse ja kouluttajat. Valmennus päättyy yhteiseen arviointikeskusteluun ja kirjalliseen loppuarviointiin. Pohjanmaan hyvinvointialueella perhehoitajan hyväksyy ennakoivalmennuksen jälkeen perhehoidon kouluttajakoulutuksen saanut palveluohjauksen viranhaltija.

Mikäli perhehoitaja on käynyt perhehoidon valmennuksen yhteistoiminta-alueen ulkopuolella, hyvinvointialueen perhehoidon koordinaattori arvioi henkilön ja kodin soveltuvuuden sekä ottaa vastaan todistuksen käydystä valmennuksesta.

2.2 Ennakoivalmennuksen sisältö

Perhehoidon ennakoivalmennus tarjoaa tietoa ja mahdollisuuden perehtyä ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Ikäihmisten perhehoidon ennakoivalmennus on prosessi, joka kestää noin kolme kuukautta ja sisältää seitsemän ryhmätapaamista ja kotitehtäviä. Ennakoivalmennus perustuu ikäihmisten perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin. Valmennuksen käynnistämisympäristössä ei tarvitse tietää tai olla varma halustaan tai kyvyistään ikäihmisten perhehoitajan tehtävään.

Valmennuksen tavoitteena on auttaa perhehoitajaksi aikovaa perhettä/henkilöä tekemään tietoinen päätös perhehoitajaksi ryhtymisestä ja sitoutumisesta tehtävään sekä arvioida perheen/henkilön edellytyksiä toimia tehtävässä. Erityisistä syistä ennakoivalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta (perhehoitolaki 263/2015, 6 §).

Perhehoidon kouluttajat tekevät yhdessä lakisääteisen valmennuksen aikana tehdyn yhteisen arvioinnin pohjalta päätöksen perheen tai henkilön soveltuvuudesta perhehoitajaksi. Valmennuksen aikana tehdyillä kotikäynneillä käydään läpi perhehoitajaksi aikovan omaa elämänhistoriaa ja selvitetään muita perhehoitajuuteen sekä perhehoitokotiin liittyviä vaatimuksia ja velvoitteita.

Jos kouluttajilla on yhteinen näkemys siitä, että valmennuksen osallistuvalla on valmiuksia ja hän on kiinnostunut ikäihmisten perhehoitajan tehtävästä, perhehoidon koordinaattori pyytää tarvittaessa perhehoitajaksi kiinnostuneelta lääkärintodistuksen terveydentilastaan (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä.

3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

Perhehoitajana voi toimia henkilö, joka on osallistunut perhehoidon ennakoivalmennukseen ja jolla on tehtävän vaatimat valmiudet ja voimavarat. Myös kiertävän perhehoitajan tulee käydä ennakoivalmennuksessa. Perheenjäsenten ihmissuhteiden on oltava kunnossa ja

perheen talouden vakaa. Perheen on oltava yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat perhehoidettavan lähiomaiset, perhehoidon koordinaattori, palveluohjausyksikkö ja muut yhteistyötahot.

Ikäihmisiä hoitavalla perhehoitajalla tulisi olla valmiudet ja kyky

- sitoutua perhehoitajan tehtävään
- pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista (hoiva ja huolenpito)
- auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- tehdä yhteistyötä ikääntyvän asioissa
- mahdollistaa asiakkaan ja hänen läheistensä yhteydenpito ja tukea sitä.

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä jos

- ei ole saanut hyväksytyä arviota ennakkovalmennuksesta tai ei suostu osallistumaan ennakkovalmennukseen
- perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole ikäihmisen edun mukaisia
- joku perheenjäsenistä vastustaa perhehoitoa
- on akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulon asiakkuus
- perheessä on akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma
- jollakin perheenjäsenellä on aktiivinen lastensuojeluasiakkuus
- oma elämä on kriisitilanteessa
- perheessä on vakava sairaus, joka alentaa huomattavasti toimintakykyä
- perheessä on sen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämänkatsomus.

3.2 Perhekoti

Perhekoti on perhehoitajan yksityiskoti, jossa perhehoitoa annetaan. Perhehoidon koordinaattori hyväksyy perhekodin hyväksytysti suoritettua ennakkovalmennuksen jälkeen. Pohjanmaan hyvinvointialue valvoo myös perhekodin toimintaa.

Perhekodissa tulee huomioida mahdollisimman hyvin esteettömyys ja turvallisuus ja sen on oltava annettavalle perhehoidolle sopiva. Perhekodin jäsenten välisten ihmissuhteiden tulee olla kunnossa ja kaikkien perhekodin jäsenten hyväksyä ja olla yksimielisiä kodin perhehoitotoiminnasta. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitetulla henkilöllä on oltava oma huone. Perhehoidettavalla on oltava halutessaan mahdollisuus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Hänen tulee voida myös käyttää kodin yhteisiä tiloja tasavertaisesti muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin. Rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta. Perhehoitajan suositellaan tekevän yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa perhekodin paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa ja asetuksessa on määräykset muun muassa palovaroittimien määrästä, sijoittamisesta ja kunnossapidosta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta.

3.3 Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään neljää henkilöä, perhehoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina (perhehoitolaki 263/2015, § 7). Hoidettavien henkilöiden määrä voi olla enintään kuusi, jos perhekodissa annettavasta hoidosta vastaa vähintään kaksi ennakkovalmennuksen käynnyttä, perhekodissa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on lisäksi tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoitotehtävistä (perhehoitolaki 263/2015, 7 §). Perhekodissa hoidettavien määrä on kuitenkin aina suhteutettava perhehoitajien lukumäärään sekä hoidettavien tarvitsemaan hoitoon (perhehoitolaki 263/2015,9 §).

Edellä säädetystä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä voidaan poiketa, jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Lisäksi enimmäismäärästä voidaan poiketa, mikäli perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät poikkeamisen mahdolliseksi (perhehoitolaki 263/2015, 9 §). Esimerkiksi osavuorokautisessa päiväaikaisessa perhehoidossa perhehoidettavien määrä voi poiketa lain enimmäismäärästä.

Perhehoidon koordinaattori arvioi aina sijoitettavien henkilöiden määrän ottamalla huomioon perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata hoidon tarpeessa olevien tarpeisiin. Perhehoitajalla ei kuitenkaan ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan hoidettavien määrästä päättää aina perhehoidon koordinaattori. Sijoitusta tehtäessä tulee ottaa ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu.

4. Perhehoitoon sijoittaminen

4.1 Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit

Perhehoito on yksi vaihtoehto ikäihmisten hoidon ja asumisen järjestämiseksi. Asiakas tai omainen voi hakea perhehoitoa hakemuskavakkeella. Perhehoitoa tarjotaan asiakkaalle palvelumuotona silloin, kun se on asiakkaan palvelutarpeen kannalta perusteltua. Perhehoidon myöntäminen perustuu aina laaja-alaiseen yksilölliseen palvelutarpeen arvioon, jossa kartoitetaan asiakkaan toimintakyky, tuen ja palveluiden tarve sekä sovitaan asiakkaan tarpeiden mukaisista palveluista. Palvelutarpeen arvioinnissa hyödynnetään RAI-arviointijärjestelmää. Arvioinnista vastaa palveluohjausyksikön palveluohjaaja, tarvittaessa yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa.

Pitkäaikainen perhehoito kohdennetaan pääsääntöisesti paljon hoivaa ja huolenpitoa tarvitseville asiakkaille, joiden toimintakyky on alentunut iän tai sairauden vuoksi niin merkittävästi, että kotona asuminen ei enää ole turvallista tai tarkoituksenmukaista. Asiakkaan palvelutarpeen tulee vastata säännöllisen kotihoidon asiakkaan palveluntarvetta. Perhehoito soveltuu erityisesti niille ikäihmisille, joilla omasta asunnosta muuton syynä ovat turvattomuus, heikentynyt toimintakyky, mielenterveydelliset ongelmat tai alkava/keskivaikea muistisairaus. Perhehoitoon tulevan tulisi kuitenkin selvittää yöt ilman säännöllistä avun tarvetta. Fyysiseltä toimintakyvyltään asiakkaan tulisi olla sellainen, että hänen avuntarpeeseensa on mahdollista vastata pääsääntöisesti yhden ihmisen avulla.

Ikäihmisen on mahdollista saada lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa tukemaan kotona asumista kuntouttavana jaksena esimerkiksi sairaalahoidon jälkeen tai omaishoitajan jaksamisen tueksi.

Perhehoitoon soveltuvat asiakkaat valitaan asiakkaan ja perhehoitajan toiveita huomioiden. Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että perhehoitoa tarvitseva henkilö

sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen. Perhehoidon koordinaattori tekee päätöksen siitä, voidaanko perheeseen sijoittaa kyseessä oleva henkilö vai ei.

Perhehoitoon ei sovellu ikäihminen, joka

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa
- valvoo öisin ja häiritsee muita
- tarvitsee säännöllisesti apua öiseen aikaan
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan tai muiden perhekodissa asuvien turvallisuus voitaisiin turvata
- karkailee niin paljon, että valvonta on mahdotonta
- ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai yhden autettavana siirtymään pyörätuoliin tai tarvitsee sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhehoitokodissa
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toiminnoissaan kahden henkilön apua
- on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidon tarpeensa, mutta ei itse halua vastaanottaa perhehoitoa
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön
- kuntoutuu niin, että perhehoidon tarve poistuu.

4.2 Perhehoitoon sijoittaminen

Ikäihmisen perhehoitoon sijoittaminen tapahtuu yleensä vaiheittain. Perhehoidon koordinaattori valitsee asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti perhehoitajien rekisteristä asiakkaalle tarkoituksenmukaisimman perheen ja neuvottelee perhehoitajan kanssa mahdollisesta hoitopaikasta. Perhehoitaja arvioi omat mahdollisuutensa ottaa hoidettava vastaan ja ilmoittaa päätöksensä koordinaattorille. Perhehoidon koordinaattori järjestää tilaisuuden, jossa asiakas ja omaiset voivat tutustua perhehoitoon, minkä jälkeen asiakas päättää, ottaako hän hoitopaikan vastaan vai ei.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon siirryttäessä voidaan aluksi tehdä lyhytaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus niin sanotun tutustumisjakson ajaksi. Tutustumisjakson olisi hyvä olla vähintään kuukauden mittainen, jotta perhehoitoon muuttava ikäihminen ja perhehoitaja ennättävät tutustua riittävästi ja voidaan arvioida perhehoidon soveltuvuus asumismuotona.

Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Asiakkaalle tehdään yhteistyössä asiakkaan, omaisen ja perhehoitajan (sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien) kanssa hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma. Perhehoidon koordinaattori tekee viranhaltijapäätökset asiakkaan perhehoitopaikasta ja asiakasmaksuista. Sen jälkeen hän laatii vielä toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa.

Perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijän yhteystiedot käyvät ilmi hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmasta. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää (perhehoitolaki 263/2015, 15 §).

4.3 Ikäihmisen hoiva ja huolenpito perhehoidossa

Perhehoito sisältää vähintään seuraavat yksilöllisesti määritellyt terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät toiminnot:

- henkilökohtainen arjessa selviytyminen sisältäen muun muassa henkilökohtaisen hygienian, pukeutumisen, ravitsemuksen, vaatehuollon, terveydentilan seurannan, ulkoilun ja toimintakykyä tukevan avustamisen
- turvallisuudesta, harrastuksista, virkistysmahdollisuuksista ja toimintakyvyn sallimissa rajoissa arjen askareisiin osallistumisesta huolehtiminen
- sosiaalisten suhteiden ylläpito.

Hoitotarvikkeet. Perhehoidon asiakas on oikeutettu saamaan pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitettuja maksuttomia hoitotarvikkeita Pohjanmaan hyvinvointialueen ohjeiden mukaisesti.

Lääkehoito. Asiakassuunnitelmassa sovitaan myös lääkehoidon toteuttamisesta. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti annosjakeluna apteekista. Lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaalla tulee olla mukana perhekotiin tullessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeet dosettiin jaettuna perhehoitojakson ajaksi. Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason osoittaneen perhehoitajan toimesta tai kotihoiton toimesta. Perhehoitajalla on oltava erillinen lupa pistoshoitoa varten. Ikäihmisen kotona toteutettavassa perhehoidossa kotona tulee olla ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuna dosetteihin hoidon ajaksi.

Perhehoitaja vastaa edellä mainittujen lupien uusimisesta tarvittaessa. Perhehoitaja saa antaa valmiiksi jaetusta dosetista tai annospussista lääkkeitä asiakkaalle. Kotihoito jakaa lääkkeitä dosettiin, jos asiakkaalla ei ole annosjakelua apteekista. Mikäli lääkehoidon toteuttaminen ei ole perhehoitajalle mahdollista, kotihoito hoitaa lääkkeiden annon. Perhekodissa lääkkeitä tulee säilyttää lukitussa kaapissa.

Ravitsemus ja liikunta. Asiakkaille tarjotaan päivittäinen ruokailu valtakunnallisen ikäihmisten ravintosuosituksen mukaisella ateriaritmillä, jolla hänelle turvataan riittävä nesteiden ja ravinnon saanti. Erityisruokavalio järjestetään sitä tarvitsevalle asiakkaalle.

Asiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus päivittäiseen ulkoiluun ja liikkumiseen. Liikunnasta voidaan huolehtia myös kodin arjen askareisiin osallistumalla. Riittävä päivittäinen liikunta tukee merkittävästi pitkäaikaissairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta.

Kuljetuspalvelut. Kuljetuspalveluissa noudatetaan Pohjanmaan hyvinvointialueen ohjeistuksia.

5. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset

5.1 Asiakassuunnitelma

Ikäihmisen palvelut perustuvat asiakkaan yksilölliseen asiakassuunnitelmaan. Suunnitelma perustuu hoidon ja palvelun tarpeen arviointiin. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan, hänen omaisensa, perhehoitajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppanien kanssa. Toimintakyvyn arvioinnissa hyödynnetään RAI-arviointijärjestelmää. Asiakassuunnitelma arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kuuden kuukauden välein. Suunnitelma tulee laatia mielellään ennen perhehoidon aloittamista, mutta viimeistään kuukauden kuluessa perhehoidon alkamisesta. Asiakassuunnitelmaan sisältyy

- suunniteltujen palveluiden laatu ja määrä
- tavoitteet, joihin palveluiden ja muiden tukitoimien avulla pyritään
- selkeät vastuut eri toimijoille

- suunnitelma ennakoitujen riskien varalta
- se, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja tarpeita arvioidaan uudelleen.

Ikääntyneelle asiakkaalle nimetään suunnitelmaan oma vastuutyöntekijä. Perhehoitaja saa myös kopion asiakassuunnitelmasta.

5.2 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja Pohjanmaan hyvinvointialueen viranhaltija sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perheeseen sijoitetun ikäihmisen osalta erikseen. Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen perhehoidon aloittamista. Kiireellisissä tilanteissa se voidaan tehdä välittömästi sen jälkeen.

Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa, ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja perhehoidon koordinaattori. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puoliset, kun tarkoituksena on, että molemmat puoliset vastaavat perhehoitoon sijoitetun hoidosta. Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen. Sopimuksessa on enintään neljän kuukauden koeaika. Määräaikaiseen sopimukseen kirjataan hoidon päättymispäivä sekä määräaikaisuuden peruste. Sopimuslomakkeena käytetään Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon toimeksiantosopimuslomaketta.

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, hoidon kesto tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen.

Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia seuraavista asioista:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten kulukorvausten maksamisesta
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta
- 4) hoidon arvioidusta kestosta
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- 6) a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
b) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta
- 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta
- 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista
- 9) yhteistyöstä Pohjanmaan hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken.

5.3 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus Perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tehdään toimeksiantosopimus. Sopimuksella hoitaja sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan

- sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta
- tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- toimeksiantosopimuksen voimassaolosta
- tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi, asiakkaan suostumuksella, asiakasta koskevat tarvittavat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

5.4 Toimeksiantosopimuksen päättymisen tai irtisanominen Perhehoidon kesto arvioidaan toimeksiantosopimuksessa. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen on tehtävä kirjallisesti. Perhehoito voidaan irtisanoa, jos asiakkaan tila heikkenee, eikä perhehoito enää ole riittävä hoitomuoto. Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy heti, mikäli hoidossa oleva henkilö kuolee tai perhehoito ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi sopimus voidaan irtisanoa, jos perhehoitaja tai asiakas perustelluista syistä irtisanoo sopimuksen. Perhehoitajan terveydelliset tai perhetilanteesta johtuvat tai muut painavat syyt voivat olla perusteena perhehoidon päättämiseen.

Perhehoidon käynnistyessä voidaan erikseen sopia koeajasta (enintään neljä kuukautta), jolloin irtisanomisaika ei ole voimassa. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden (2) kuukauden kuluttua (perhehoitolaki 263/2015, 12 §).

Lyhytaikaisessa perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaisia. Mikäli lyhytaikaisessa perhehoidossa tulee tilanne, jolloin toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudatetaan kahden kuukauden irtisanomisaikaa.

Mikäli perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, perhehoitajan on pyrittävä saamaan hoidon taso vaatimusten mukaiseksi. Jos puutetta ei korjata annetussa määräajassa tai jos perhehoidossa on havaittu laiminlyöntejä, joita ei kyetä korjaamaan tai laiminlyönti on hyvin vakava, sopimus voidaan purkaa välittömästi (perhehoitolaki 263/2015, 12 §).

6. Perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Lisäksi perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta tarpeen mukaan, sosiaali- ja terveysministeriön ja Pohjanmaan hyvinvointialueen kalenterivuositain vahvistaman linjauksen ja indeksikorotusten mukaisesti.

6.1 Hoitopalkkio

Hoidosta maksettava palkkio perustuu asiakkaan yksilöllisessä asiakassuunnitelmassa kuvattuun ohjauksen, huolenpidon, hoidon ja valvonnan tarpeeseen. Hoitopalkkion suuruus määritellään toimeksiantosopimusta solmittaessa ja sitä tarkistetaan, mikäli hoidettavan tilanteessa tapahtuu muutoksia. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja kartuttaa eläkettä. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös laissa säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Perhehoidon palkkioiden jakamisesta puolisoitten kesken voidaan sopia erikseen. Kun molemmat puoliset ovat allekirjoittaneet sopimuksen, eläkevakuutukset ovat voimassa molempien osalta ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon.

Hoitopalkkio maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Tilapäisessä ja osavuorokautisessa perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan.

6.2 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta maksetaan kulukorvausta, jonka perusteena käytetään perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita.

Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna. Perhehoitaja voi hakea ennakoivasti ennakonpidätysprosentin alentamista summalla, joka vastaa kulukorvauksia. Perhehoitajan tulee hakea perhehoitoa varten erillinen verokortti, jossa voidaan ottaa huomioon kustannusten korvaukset (kulukorvaus ja mahdolliset erikseen korvattavat matkakulut).

Kulukorvaus maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Tilapäisessä ja osavuorokautisessa perhehoidossa kulukorvaus maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan. Kun perhehoito tapahtuu hoidettavan kotona, kulukorvausta ei makseta.

Korvaus tavanomaista elinkustannuksista kattaa

- asumisesta ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot kuten jätehuollon, sähkön, lämmityksen, veden, kodin puhtaanapidon ja irtaimiston kulumisen
- tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit, joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- ruokakulut
- vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset, kuten pesu ja pienet korjaukset
- pesuaineet ja henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet
- wc- ja talouspaperit
- omalla autolla ajatut tavanomaiset ikäihmisen asioihin tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut (esim. kauppaan, kirjastoon)
- perhehoitoon liittyvät puhelinkulut (oman puhelimen ja sen käytöstä aiheutuvat kulut hoidettava maksaa itse)
- henkilö- tai vahinkovakuutusmaksut.

6.3 Käynnistämiskorvaus

Käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen etuus, jonka myöntämisestä päättää delegointisäännön mukaan nimetty työntekijä. Käynnistämiskorvauksen käytöstä tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio. Myönnetty käynnistämiskorvaus merkitään toimeksiantosopimukseen. Hyväksytyistä hankinnoista aiheutuneet kustannukset maksetaan kuittia vastaan. Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön. Lyhytaikaisessa perhehoidossa ei makseta pääsääntöisesti käynnistämiskorvauksia, vaan hoidossa olevien henkilöiden erityistarpeet huomioidaan jo perhehoitoa suunniteltaessa.

Käynnistämiskorvausta myönnetään hakemuksen perusteella todellisiin, tapauskohtaisesti harkittaviin ja hankittaviin kuluihin silloin, kun korvausta ei voida saada muiden järjestelmien kautta. Tällaisia tarpeellisia käynnistämiskustannuksia voivat olla esimerkiksi asuntoon kohdistuvat välttämättömät muutostyöt, kalusteet tai vuodevaatteet. Korvausta ei pääsääntöisesti myönnetä tavanomaisiin kodin laitteisiin, kuten kodinkoneisiin. Asunnon muutostyöt ja apuvälineet tulee ensisijaisesti hankkia sosiaalihuolto- tai vammaispalvelulain nojalla ja terveydenhuollon lääkinällisen kuntoutuksen piiristä.

Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat Pohjanmaan hyvinvointialueen omaisuutta. Poistoaika on neljä vuotta. Mikäli hoito päättyy lyhemmän ajan kuluessa, voidaan kohtuus ja tilanne huomioiden kuoleutumaton osa käynnistämiskorvauksesta periä takaisin. Käynnistämiskorvauksella tehdyt hankinnat ovat poistoajan jälkeen perhehoitajan omaisuutta.

6.4 Sijaishoitajan palkkio

Hoitopalkkio ja kulukorvaus sijaishoitajalle ovat lyhytaikaisen perhehoidon mukaiset. Mikäli sijainen toimii perhehoitajana vakituisen perhehoitajan kodissa, maksetaan kulukorvaukset vakituiselle perhehoitajalle, ellei toisin sovita. Sijaisen toimeksiantosopimus tehdään noin kaksi viikkoa ennen sijaisuuden alkua jokaisesta hoidettavasta, ja hoitopalkkio maksetaan sopimuksen mukaisesti, jos hoitojakso toteutuu.

6.5 Palkkiot ja kulukorvaus perhehoidon keskeytyksen ajalta

6.5.1 Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta viivytyksettä perhehoidon koordinaattorille. Mikäli poissaolo jatkuu yli kolme päivää, perhehoitajan tulee toimittaa sairauslomatodistus. Perhehoitajalta voidaan kokonaistilanne arvioiden pyytää sairauslomatodistusta myös kolmelta ensimmäiseltä sairauslomapäivältä. Kun keskeytys johtuu perhehoitajasta, maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkio perhehoitajalle Kelan sairausvakuutuspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + yhdeksän arkipäivää). Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan sairauspäivärahaa Kelasta omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruusena (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §). Edellytyksenä omavastuuajan palkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua.

Jos perhehoidossa oleva ikäihminen hoidetaan perhehoitajan sairausloman aikana perhehoidossa perhehoitajan puolison tai muun oman verkoston avulla (perhehoidon koordinaattorin hyväksymä), hoitopalkkio ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti perhehoitajalle tai puolisolalle/muulle verkostolle. Jos hoidettavan hoito järjestetään kodin

ulkopuolella, vähennetään kulukorvauksesta 50 % sairauspäivärahan omavastuuajalta. Asiakkaan sijoittamisesta keskeytyksen ajalle sovitaan perhehoidon koordinaattorin kanssa.

Perhehoitoliiton kotisivuilta löytyy lisätietoa sairauspäivärahasta:

https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/sairauspaivaraha

Akuutin sairastumisen sattuessa **päätoimiselle jatkuvaa lyhytaikaista perhehoitoa** tekeväälle perhehoitajalle maksetaan ennalta suunniteltujen hoitajaksojen keskeytymisestä hoitopalkkio. Palkkio maksetaan enintään sairastumispäivältä + yhdeksältä arkipäivältä. Palkkio maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon alimman palkkion mukaan.

Osa-aikaisen ja osavuorokautisen perhehoitajan sairastuessa pyritään sairausloman aikaiset perhehoidon jaksot siirtämään toiseen ajankohtaan.

6.5.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Perhehoitajasta riippumattomasta syystä **pitkäaikaisessa perhehoidossa**, kun hoidettava on esim. sairaalahoidossa tai omaisten luona, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus enintään viisi vuorokautta täysimääräisenä. Jos keskeytys kestää yli viisi vuorokautta, vähennetään päivittäisestä hoitopalkkiosta 50 % ja kulukorvauksesta aterioiden osuus. Jos keskeytys kestää yli 30 vuorokautta, palkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyy, lukuun ottamatta asumista.

Perhehoidon korvausten maksamisen edellytyksenä on, että perhehoitaja pitää yhteyttä esimerkiksi sairaalassa olevaan henkilöön ja on yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa

Mikäli perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta yli kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.

Mikäli perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitellun hoitjakson mukaisesti, kuitenkin enintään kolmelta päivältä.

6.5.3 Perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikaisen perhehoidon perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä vapaan ajalta, mikäli perhehoitajan kotiin tulee sijainen vapaan ajaksi. Jos hoidettava on vapaan ajan muualle sijoitettuna, perhehoitaja saa vapaansa ajalta normaalin hoitopalkkion ja 50 % kulukorvauksesta. Sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio.

Perhehoitajan koulutuksessaoloajalta perhehoitajalle maksetaan palkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä silloin, kun koulutus on ennalta sovittu ja sijoittajatahon järjestämä. Muuhun koulutukseen osallistumisesta ja kustannusten korvaamisesta on sovittava erikseen ja etukäteen perhehoidon koordinaattorin kanssa.

6.6 Hoitopalkkio ja kulukorvaus perhehoidon päättyessä

Kun perhehoito päättyy toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen, maksetaan **pitkäaikaisessa perhehoidossa** hoitopalkkio täysimääräisenä kahden kuukauden irtisanomisajalta. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta irtisanomisajan loppuun.

Mikäli perhehoito päättyy koeaikana tai toimeksiantosopimukseen purkamiseen, maksut päättyvät asukkaan siirtyessä pois perhekodista.

Mikäli irtisanotun tai päättyneen toimeksiantosopimuksen tilalle tehdään uusi toimeksiantosopimus, ei irtisanomisaikana makseta erillistä palkkiota ja kulukorvausta irtisanotusta tai päättyneestä toimeksiantosopimuksesta. Uusi toimeksiantosopimus voidaan irtisanomisajalle tehdä vain, mikäli irtisanotulla sopimuksella hoidossa ollut henkilö siirtyy irtisanomisaikana muualle hoitoon.

Kuolemantapauksen yhteydessä maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta kuukauden ajan.

6.7 Matkakorvaus

Perhehoitaja voi kuljettaa perhehoidossa olevaa henkilöä, mikäli asiasta on sovittu ikäihmisen, hänen läheisensä, asiainhoitajan tai edunvalvojan kanssa tarvittaessa kirjallisesti. Tavanomaisia perhehoidon arkeen kuuluvia matkoja ei korvata erikseen, vaikka hoidettava olisi kyydissä.

Asiakkaan sairaanhoito- tai kuntoutusmatkoihin haetaan Kelan matkakorvausta. Asiakas maksaa omavastuuosuuden itse.

Perhehoidettavan omassa kodissa tapahtuvan perhehoidon perhehoitajalle ja perhekodin sijaiselle maksetaan oman kodin ja perhehoitopaikan välisestä edestakaisesta matkasta matkakorvaus, joka vastaa Kelan matkakorvausta oman auton käytöstä. Mikäli sijainen asuu Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteistyöalueiden ulkopuolella, matkakorvausta maksetaan maakunnan rajalta alkaen. Sijaisen matkakorvaus jaetaan perhehoidettavien määrän mukaisesti sijoittavien kuntien kesken. Mikäli perhehoitaja käyttää julkista liikennettä, matkakulut korvataan todellisten kustannusten mukaisesti edullisinta matkustustapaa käyttäen.

7. Perhehoitajan asema

7.1 Oikeus vapaaseen

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaata kolme vuorokautta kalenterikuukaudessa, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Vapaat tulee pitää kokonaisina vuorokausina (yhteensä 36 vuorokautta vuodessa). Erytystilanteissa hyvinvointialue voi myöntää enemmän vapaapäiviä kuin laissa tai toimintaohjeessa todetaan.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä kaksi vuorokautta kuukaudessa niiltä kuukausilta, jolloin perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhekodissa vähintään 14 vuorokautta. Perhehoitajalle kertyneet vapaat korvataan rahana toimeksiantosopimuksessa sovittuna ajankohtana.

Osavuorokautisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä kaksi vuorokautta kuukaudessa, mikäli osavuorokautinen perhehoito toteutuu vähintään 14 vuorokautena kuukaudessa. Vapaapäivät korvataan rahana osavuorokautisen palkkion mukaisesti.

Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuosittain, 1.1.–31.12. Kertyneet vapaapäivät on pidettävä sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana ne on ansaittu (joulukuun vapaan voi kuitenkin käyttää seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä). Vapaita voi halutessaan kerätä ja pitää ne yhtäjaksoisesti; kerryttäminen on mahdollista

enintään puolen vuoden ajalta. Perhehoitajalla on vastuu siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen. Käyttämättä jääneitä vapaita ei makseta rahana.

Suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt tulee ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille hyvissä ajoin, viimeistään kahta kuukautta aiemmin. Vapaat tulee pitää kokonaisina vuorokausina. Vapaavuorokausi (24 t) lasketaan alkavaksi siitä kellonajasta, jolloin tilapäishoito alkaa. Jos pidettyjä vapaapäiviä on liian monta, ne peritään takaisin, mikäli perhehoito päättyy kesken vuoden. Perhehoidon päättyessä pitämättä jäänyt vapaa korvataan rahana (hoitopalkkio). Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde, vaan toimeksiantosuhte. Palkattomasta vapaasta sovitaan erikseen ja hyvissä ajoin perhehoidon koordinaattorin kanssa.

7.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti, ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Yli 68-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään vuosittain arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta, ja tarvittaessa perhehoitajalta voidaan pyytää terveydentilasta lääkärintodistus. Perhehoitajan tulee informoida sijoittajakuntaa eläkkeelle siirtymisestä vähintään kolme kuukautta aikaisemmin.

Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa perhehoitajan vakuuttamisesta työssä tapahtuvan tapaturman varalta (perhehoitolaki, tapaturmavakuutuslaki). Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä. Työssä tapahtuneesta tapaturmasta tulee viipymättä ilmoittaa koordinaattorille. Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu Pohjanmaan hyvinvointialueen ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusurva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Pohjanmaan hyvinvointialueella ei ole vakuutusta perhehoidettavan perhehoidossa aiheuttamien vahinkojen varalle. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että perhehoitaja ottaa laajennetun kotivakuutuksen. Pitkäaikaisen perhehoidettavan omaisuus sisältyy perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Perhehoitaja vastaa hoidettavalle, tämän omaisuudelle tai ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista. Vahingon sattuessa asian selvittävät perhehoitaja ja koordinaattori yhdessä. Perhehoitajan on hyvä vakuutus sopimusta tehdessään selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään. Esimerkiksi kotivakuutuksen osalta on hyvä selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutus sopimuksessa.

7.3 Työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä (työttömyysturvalaki 1290/2002.) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloahtoa, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoitajana toimiminen on ilmoitettava työvoimatoimistoon. Mahdollisuus työttömyyspäivärahan saamiseen ja siihen vaikuttavaan tuloon kannattaa aina selvittää maksavalta taholta (Kela tai työttömyyskassa) etukäteen. Jos perhehoitotehtävä on kovin työllistävä eikä perhehoitaja voi olla työmarkkinoiden käytettävissä, sijoittavan kunnan sosiaaliviranomainen tai perhehoitoon sijoitetun henkilön palveluista vastaava työntekijä voi lausunnolla todentaa perhehoidon työllistävyiden.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhteessa eikä saa palkkaa. Lisätietoa työttömyysturvasta löytyy Perhehoitoliiton sivulta:

https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/tyottomyysturva

7.4 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee (perhehoitolaki 263/2015, 21 §). Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan muun muassa seuraavista muutoksista:

- aikomuksesta ottaa lyhyt- tai pitkäaikaiseen perhehoitoon muita henkilöitä
- perhehoitoon sijoitettujen henkilöiden kotikunnat
- perhesuhteisiin sekä perheen olosuhteisiin ja terveyteen liittyvät muutokset
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt vähintään kaksi kuukautta aiemmin
- sattuneet tapaturmat, väkivallanteot ja niiden vaatimat toimenpiteet (kirjallisena)
- sairauslomasta välittömästi
- asiakkaan vakavammista sairauksista, tapaturmista ja sairaalassaolosta
- aikomuksesta muuttaa
- muista tärkeistä perhehoitotyöhön vaikuttavista asioista.

Olosuhteiden muutosta koskevan ilmoituksen viivästyminen johtaa perhehoitajalle liikaa maksetun palkkion takaisin perintään.

7.5 Tietojen saanti

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perhehoidon onnistumisen kannalta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, § 17). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä perhehoidon koordinaattorille.

7.6 Perhehoitajan valmennus, täydenniskoulutus ja työnohjaus

Rekrytointitilaisuuksia ja valmennusta järjestetään tarpeen mukaan, ja niistä vastaa perhehoidon koordinaattori.

Perhehoitajan täydenniskoulutukseen sovelletaan kunnan noudattamia periaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydenniskoulutuksesta annettujen lakien mukaisesti sekä STM:n suositusta täydenniskoulutuksesta (kolme päivää/vuosi). Koulutustarpeet arvioidaan perhehoitajan ja koordinaattorin toimesta yhteistyössä.

Perhehoitajalla on mahdollisuus saada tarvittaessa työnohjausta, jonka koordinaattori järjestää. Työnohjaus tai täydenniskoulutukseen osallistuminen ei vähennä perhehoitajan palkkiota.

7.7 Perhehoitoliitto

Perhehoitoliitto ry on valtakunnallinen, toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntijajärjestö, joka vaikuttaa, viestii, neuvoa ja kouluttaa perhehoitoon liittyvissä asioissa sekä tukee perhehoitajia ja perhehoidossa hoidettavia lapsia ja aikuisia. Liitto tekee yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa sekä toimii kansainvälisissä verkostoissa perhehoidon kehittämiseksi.

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien kannattaa liittyä oman alueensa Perhehoitoliiton alueelliseen jäsenyhdistykseen. Perhehoitoliitto tarjoaa tukea ja apua perhehoidon kysymyksiin sekä sijoittajille että perhehoitajille. Tukeen kuuluvat muun muassa asiantuntijapalvelut, juristipalvelut, kuntoutustoiminta yhdessä Kelan kanssa, tuettujen lomien järjestäminen yhdessä lomajärjestöjen kanssa ja perhehoitajien keskustelupalstan ylläpitäminen.

7.8 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

”Kunnan on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi.” (Perhehoitolaki 15 a §).

Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus järjestetään sillä alueella, missä perhekoti sijaitsee. Terveystarkastuksen sisältö vastaa Kuntaliiton ohjetta perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista. (Kuntaliitto: Perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset käytännöksi kunnissa 8.6.2017).

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa käytetään omaishoitajien jaksamisen ja tuen arviointiin tarkoitettuja mittareita tai lomakkeita. Tarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta sekä tarvittavista jatkotoimista.

7.9 Vertaistoiminta ja mentorointi

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään monia haasteellisia ja vaikeita asioita. Kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisryhmässä toisten samaa työtä tekevien kanssa auttaa vaikeilta tuntuvissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Perhehoitajia kannustetaan osallistumaan eri tahojen järjestämiin vertaistapaamisiin. Vertaisryhmät voivat kokoontua myös itseohjautuvasti.

Yksi vertaistuen muoto on mentorointi. Se tarkoittaa kokeneen, mentorikoulutuksen saaneen perhehoitajan antamaa vertaisasiantuntija-apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Koordinaattori järjestää mentoritapaamisia aloittavalle perhehoitajalle arvioimansa tarpeen mukaisesti sekä jo toimivalle perhehoitajalle hänen omasta pyynnöstään tai ohjauksessa havaitun tarpeen mukaan.

8. Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen säilyttäminen

Perhehoitaja sitoutuu noudattamaan Pohjanmaan hyvinvointialueen salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevaa ohjeistusta. Perhehoitajaa sitoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa sitä, että asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin, kun ne koskevat muita kuin asiakasta itseään.

Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Tähän sisältyy muun muassa se, että salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Asiakasta koskevia tietoja ei saa lähettää tekstiviestinä tai sähköpostin välityksellä.

Tietojen väärinkäyttö tai tahallinen ohjeiden vastainen toiminta voi johtaa muun ohella rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus säilyy toimeksiantosopimuksen päättymisen jälkeenkin.

Perhehoidossa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskee myös hoitajan perheenjäseniä. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa toimivaltaisen asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Perhehoitaja sitoutuu säilyttämään perhehoidettavaa koskevat asiakirjat asianmukaisesti, asiakaskohtaisissa kansioissa perhehoidossa ja lukitussa kaapissa. Perhehoidon päättyessä hoidettavaa koskevat asiakirjat palautetaan perhehoidon koordinaattorille.

9. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

Sosiaalihuoltolain mukaan Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa perhehoidon järjestämisestä. Hyvinvointialueen vastuulla on huolehtia, että asiakas saa tarvitsemansa tuen ja palvelut ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

9.1 Asiakasmaksut

Pitkäaikaisen perhehoidon maksu määräytyy laitoshoidon maksun mukaisesti ja maksukyvyyn mukaan, ja se voi olla enintään 85 % hoidossa olevan nettotuloista, joita ovat kaikki veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot. Asukkaan maksuosuuden määrittelyssä huomioidaan, että asukkaalle jää kuukausituloistaan omaan käyttöön hyvinvointialueen käytännön mukainen osuus.

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva on välittömästi ennen perhehoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison kuukausitulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella. Perhehoidossa olevalta perittävä maksu voi tällöin olla enintään 42,5 % edellä mainituin perustein yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Jos jatkuvassa perhehoidossa olevan asiakkaan puoliso on myös jatkuvassa perhehoidossa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa, peritään perhehoidon asiakkaalta kuukausimaksua hänen maksukykynsä mukaan, kuitenkin enintään 85 % nettokuukausituloista.

Asiakasmaksu sisältää kaikki asumisen, ruuan, tarvikkeiden, hoivan ja huolenpidon kulut, eikä häneltä peritä päällekkäisiä maksuja muista avohoidon palveluista, kuten kotihoidosta. Sairaalahoidon ajalta perhehoidon asiakasmaksu keskeytetään niin, että päällekkäisiä maksuja ei synny.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään maksu Pohjanmaan hyvinvointialueen intervallihoitomaksun mukaisesti. Mikäli lyhytaikaisen perhehoidon perusteena on omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävä palvelu, peritään asiakkaalta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (3.8.1992/ 734 § 6 b) määritelty asiakasmaksu. Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omat terveydenhuoltomenonsa, kuten sairaalahoidon, reseptilääkkeet ja ambulanssikyydit. Kuljetukset perhehoitoon ja perhehoidosta pois tapahtuvat asiakkaan omalla kustannuksella. Tarvittaessa ne voidaan järjestää vammaispalvelulain mukaisina kuljetuksina.

Osavuorokautisesta perhehoidosta peritään maksu Pohjanmaan hyvinvointialueen päivakeskuksen vahvistaman maksun mukaisesti (1–5 t/hoitopäivä ja 5–10 t/hoitopäivä).

Ikäihmisen kodissa tapahtuvan perhehoidon asiakasmaksua määriteltäessä huomioidaan, että hoito tapahtuu asiakkaan omalla kustannuksella tilojen, aterioiden ja tarvikkeiden osalta eikä se vaadi myöskään kuljetusten järjestämistä. Asiakasmaksun määräytymisessä noudatetaan kotihoidon maksuperusteita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakasmaksua voidaan huojentaa kunnan käytännön mukaisesti, mikäli asiakkaalle kertyy lääkekuluja, terveydenhuollon maksuja tms. niin paljon, että hän ei taloudellisesti niistä selviä.

Asiakasmaksut erillisen listan mukaisesti (liite 2).

9.2 Asiakkaan hoito perhehoitajan vapaan aikaan

Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan asiakkaan ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi asiakas, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää sijaiseksi toimeksiantosuhteinen perhehoitaja.

Vapaa voidaan toteuttaa seuraavilla tavoilla:

- 1) Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää toimeksiantosuhteinen perhehoidon sijainen. Perhehoitaja ottaa yhteyttä perhehoidon koordinaattoriin, joka järjestää sijaisen tulon kotiin. Perhehoidon koordinaattori tekee sijaisen kanssa toimeksiantosopimuksen.
- 2) Toimeksiantosopimus tehdään toisen perhehoitajan kanssa, ja ikäihminen siirtyy vapaan ajaksi hänen luokseen.
- 3) Perhekodin asukkaat siirtyvät omiin kuntiinsa lyhytaikaishoitoon vapaan ajaksi.
- 4) Henkilön läheiset vastaavat hoivasta ja huolenpidosta perhehoitajan vapaan ajan, jolloin häntä ei laskuteta.

9.3 Hoidettavan varat ja omaisuusluettelo

Pääperiaate on, että asiakkaan varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti asiakkaalle itselleen, hänen omaisilleen tai edunvalvojalle. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tulee toteutua myös varojen käytössä. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Perhehoitoon tulevalle henkilölle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja.

Asiakkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (pääsymaksut tai liput), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä sovitaan ikäihmisen, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken.

Jatkuvan perhehoidon asiakkaan perhehoitokodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa, ja perhehoitaja päivittää omaisuusluettelo yhdessä asiakkaan ja omaisen tai edunvalvojan kanssa.

9.4 Asiakkaan asema

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen. Muistutuksesta tehdystä päätöksestä ei voi valittaa. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta

asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hyvinvointialueet nimeämään sosiaaliasiamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliasiamiehen tehtäviin kuuluu muun muassa

- avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista
- toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on nimetty sosiaaliasiamies. Jos perhehoidossa oleva henkilö on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana.

9.5 Asiakkaan kuolema perhehoitokodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii kaikissa tilanteissa. Mikäli hoitavan lääkärin kanssa ei ole muuta toimintatapaa sovittu, perhehoitaja soittaa kuoleman epäilystä 112:een ja toimii saamiensa ohjeiden mukaan. Jos on epäily kuolemasta kotona, poliisi tulee perhehoitajan kotiin ja he sulkevat pois mahdollisen rikosepäilyn. Tämän jälkeen vainaja siirretään poliisin toimesta lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja perhehoidon koordinaattorille. Perhehoitaja hoitaa yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa perhekodissa kuolemasta johtuvat järjestelyt. Perhehoidon koordinaattori järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen.

10. Perhehoidon valvonta ja tuki

Perhehoitajalle annettava tuki ja valvonta ovat lähellä toisiaan. Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon koordinaattorin tehtävänä on tukea ja valvoa toimeksiantosuhteista perhehoitajaa. Valvonta kohdistuu siihen, että perhehoito toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Onnistuneen valvonnan perusta on se, että Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon koordinaattori tietää, miten perhehoitaja voi. Perhehoitajalla on velvollisuus pitää tarvittaessa yhteyttä hoidettaviensa vastuutyöntekijään. Koordinaattorin tulee olla yhteydessä perhehoitajaan useamman kerran vuoden aikana.

Ohjaus-, tuki- ja valvontakäynti perhehoitajan kotiin tehdään vähintään kerran vuodessa. Näillä käynneillä huomioidaan muun muassa perhehoitajan työssä jaksamisen tuki ja koulutustarpeet. Valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin Valviran valvontaohjelmia. Asiakaspalautteen perusteella tarkastuskäyntejä voidaan järjestää tarpeen mukaan.

Perhekoti toteuttaa myös omavalvontaa. Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan omavalvonnassa havaituista seikoista ja perhehoidossa tapahtuneista muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa aikomusta ottaa perhehoitoon henkilöitä Pohjanmaan hyvinvointialueen ulkopuolelta, perheen olosuhteisiin ja terveyteen liittyvistä muutoksista, suunnitelluista vapaista ja niitä koskevista järjestelyistä sekä sattuneista tapaturmista, riskitilanteista ja haittatapahtumista.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen

turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä perustellusta syystä ennalta ilmoittamatta. Tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastaja voi ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tilojen epäkohdat on korjattava välittömästi. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tehty, viranomaisen on huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Liite 1: Hoitopalkkio, kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus

Liite 2: Asiakasmaksut